

มสธ. กับการศึกษาทางไกลมุ่งสู่มหาวิทยาลัยในกำกับ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชหรือ “มสธ.” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2521 เป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่ใช้ระบบการสอนทางไกลในระดับอุดมศึกษาแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทยซึ่งสนองตอบความต้องการทางด้านการศึกษาของสังคมไทยจนเป็นที่ยอมรับในแวดวงทางการศึกษาทางไกลจากต่างประเทศ จนองค์การยูเนสโก (UNESCO) ยกย่องให้เป็นมหาวิทยาลัยต้นแบบที่เปิดสอนระบบทางไกลในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก อีกทั้งสภาการศึกษาทางไกลระหว่างประเทศ (ICDE) ยกย่องให้เป็นมหาวิทยาลัยเปิดดีเด่นของโลก ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอ้านเป็นผู้บุกเบิกและก่อตั้งมสธ. ได้วางรูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยภายใต้สังกัดระบบราชการ แต่เนื่องจากพบว่าการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในระบบราชการนั้นต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ อาทิ ระบบงบประมาณราชการไม่เอื้อต่อการพัฒนามหาวิทยาลัยในระยะยาว ขาดความคล่องตัวในการใช้ระเบียบพัสดุของระบบราชการให้ตรงกับความต้องการของมหาวิทยาลัย และขาดเสรีภาพในการพัฒนาด้านวิชาการและการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาของไทย และจากผลสรุปในการระดมสมองของมหาวิทยาลัยของรัฐพบว่า มหาวิทยาลัยของรัฐแต่ละแห่งพบปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในระบบราชการเช่นกัน

ดังนั้นจึงได้มีการผลักดันให้มีการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรอิสระที่เรียกว่า “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐบาล” หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ” ซึ่งไม่ใช่เป็นส่วนราชการแต่ยังคงอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐบาล การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยจะสิ้นสุดที่สภามหาวิทยาลัย โดยเน้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่เป็นของตนเอง คล่องตัว โปร่งใสและตรวจสอบได้

หลักการสำคัญในการบริหารงานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐให้มีความเข้มแข็งและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 5 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารจัดการด้านวิชาการ
2. การบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคล
3. การบริหารจัดการด้านการเงินและพัสดุ
4. การบริหารจัดการด้านกิจการนักศึกษา
5. การประเมินและติดตามผล

หลักการบริหารงานมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเป็นรูปแบบการกระจายอำนาจ มหาวิทยาลัยต้องมีแผนการดำเนินงานที่ดีและสอดคล้องกับแผนงานอื่น ๆ ในระดับชาติ สภามหาวิทยาลัยต้องไม่เข้าไปแทรกแซงการบริหารงานของคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัย แต่จะมีบทบาทหน้าที่กำกับดูแล ให้คำปรึกษาและเสนอแนะข้อคิดเห็นที่ดีในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่แนวความคิดและปรัชญาของมหาวิทยาลัยต่อไป ทั้งนี้ถือว่ารัฐได้มอบอำนาจให้สภามหาวิทยาลัยกำกับดูแลและกลั่นกรองการทำงานของผู้บริหารมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐมาแล้วในระดับหนึ่ง ก่อนการรายงานให้รัฐบาลทราบผลการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในลำดับถัดไป

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้เตรียมความพร้อมในการปรับระบบการบริหารงานและโครงสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ซึ่งเป็นโครงการยุทธศาสตร์และอยู่ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ในส่วนของแผนพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศและการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะผู้รับผิดชอบขึ้นมา 2 คณะดังนี้

1. คณะกรรมการปรับระบบการบริหารงานและโครงสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการเป็น

มหาวิทยาลัยในกำกับ ประกอบด้วยกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก ทำหน้าที่ในการ กำหนดกรอบแนวคิด แนวทางการศึกษา วิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาระบบบริหารงานและกระบวนการงานที่สำคัญต่างๆ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับและระเบียบที่จำเป็นในการปรับสถานภาพมหาวิทยาลัย

2. คณะผู้รับผิดชอบยกย่องระบบงานเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิภายในและภายนอก รวมทั้งผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง ทำหน้าที่ในการศึกษาและยกย่องระบบงานในเรื่องที่รับผิดชอบเพื่อรองรับในการที่จะปรับเปลี่ยนสถานภาพไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ คณะผู้รับผิดชอบยกย่องระบบงานฯ มี 4 ระบบ ดังนี้

2.1 ระบบวิชาการ

2.2 ระบบโครงสร้างการจัดการองค์กร การจัดส่วนงาน กระบวนการบริหารจัดการและการจัดการทั่วไป

2.3 ระบบบริหารงานบุคคล

2.4 ระบบการเงิน งบประมาณ ทรัพย์สิน การพัสดุและตรวจสอบภายใน

แผนยุทธศาสตร์การปรับระบบการบริหารงานและโครงสร้างมหาวิทยาลัยเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับเริ่มต้นเมื่อปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา มีกระบวนการหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การระดมสมองจัดสัมมนา ทำประชาพิจารณ์ ยกย่อง พ.ร.บ. มสธ. สืบหาความคิดเห็นของบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ประชุมและรับฟังนโยบายจากอธิการบดี จัดทำแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างมหาวิทยาลัย ประชุมคณะกรรมการปรับโครงสร้างฯ แต่งตั้งคณะกรรมการปรับระบบการบริหารงานฯ (ร่าง) พ.ร.บ. มสธ. พ.ศ.... (ปรับตามมติที่ประชุมคณะกรรมการปรับระบบการบริหารงานฯ) รายงานผลระบบการศึกษาระบบวิชาการ ระบบบริหารงานบุคคล ระบบบริหารงบประมาณและระบบโครงสร้างการจัดการองค์กร ประชุมคณะกรรมการปรับระบบการบริหารงานฯ 4 ครั้ง และจัดประชุมและรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำ (ร่าง) พ.ร.บ. มสธ. พ.ศ. โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแผนยุทธศาสตร์การปรับระบบการบริหารงานและโครงสร้างมหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมาธิราชเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับมีกระบวนการที่ซับซ้อน ค่อนข้างละเอียดอ่อนและต้องใช้เวลาพอสมควรในการเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ โดยเฉพาะขั้นตอนการยกย่อง พ.ร.บ. มสธ. พ.ศ....ให้สอดคล้องกับระบบงานทั้ง 4 ระบบดังที่กล่าวไปแล้วนั้น ข้อดีที่มหาวิทยาลัยในกำกับมีความแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐคือ ความคล่องตัวในการบริหารงานด้านวิชาการ เช่น การปรับเปลี่ยนหลักสูตรหรือการปรับปรุงรายวิชาทำได้ง่ายขึ้น สามารถช่วยแก้ปัญหาด้านสมองไหลได้ในระดับหนึ่ง เป็นต้น มีการจัดสรรงบประมาณที่สามารถใช้จ่ายได้อย่างคล่องตัวตามระเบียบหรือข้อบังคับของมหาวิทยาลัยโดยตรง มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในสังคมโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการบริหารจัดการศักยภาพและนวัตกรรมที่ให้เกิดผลลัพธ์ในการลดค่าใช้จ่ายลงและคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนมากขึ้น ทำให้องค์กรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีเงินสะสมเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 20 แห่ง และมีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 62 แห่ง (ข้อมูลจาก <http://WWW.mua.go.th> และราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 66 ก ลงวันที่ 17 ก.ค. 2558 เรื่อง “มหาวิทยาลัยออกนอกระบบ”)

การปรับเปลี่ยนมหาวิทยาลัยของรัฐไปเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับถือเป็นกลไกในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เป็นการพัฒนาทางด้านการอุดมศึกษาให้มีคุณค่าตามคุณภาพและศักยภาพที่ควรจะเป็น และสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพควบคู่คุณธรรมเพื่อออกสู่ตลาดแรงงานได้ในอนาคต

สนใจรายละเอียดเพิ่มเติมติดต่อได้ที่หน่วยจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย ฝ่ายบริการสนเทศ อาคารวิชาการ 1 ชั้น 3 โทร. 7467-8

=====

* บรรณารักษ์ชำนาญการ หน่วยจดหมายเหตุมหาวิทยาลัย ฝ่ายบริการสนเทศ สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ที่มา :
1. รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 6/2552 วันศุกร์ที่ 10 กรกฎาคม 2552 ณ ห้อง 5209 อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 2. รายงานการประชุมสภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5/2555 วันศุกร์ที่ 22 มิถุนายน 2555 ณ ห้อง 5209 อาคารสัมมนา 1 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 3. วิจิตร ศรีสอาน. (2552). มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในทัศนะศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ศรีสอาน. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.